

KLIMATICKÁ
ŽALOBA

**ZÁVĚREČNÁ ŘEČ RADNÍHO SPOLKU MARTINA ABELA
ze dne 15. 6. 2022 u Městského soudu v Praze**

Vážená paní předsedkyně, vážení soudci,

nestojím před vámi sám za sebe, ale jako zástupce stovek členů spolku Klimatická žaloba ČR. Jsou mezi námi lidé všech skupin: učitelé a mechanici, studentky a důchodkyně, podnikatelé a vědci, lékařky, umělci a policistky. Při vstupu do spolku jsme je požádali, aby nám své důvody sdělili. Třeba geografa Martina tíží zhoršující se sucho na jeho pozemku na Lounsku a děsí se budoucnosti. Spisovatelka Iva pociťuje akutní úzkost z rezignace na řešení problémů spojených s klimatickou změnou. Důchodce Jan popisuje problémy s dýcháním v letních měsících, nedávné vlny veder nepamatuje.

Slyšeli jsme dnes spoustu předpisů a čísel, projednávaná žaloba je ale především o lidech. O všech členech našeho spolku, kteří se cítí poškození na svých právech chováním žalovaných a kteří žádají soudní ochranu. Všichni zde ale stát nemohou, a tak mi dovolu, abych hovořil i jejich jménem.

Ano, naše žaloba je v českém prostředí neobvyklá. Je to proto, že změna klimatu je naprosto bezprecedentní hrozbou. Je to globální problém, a právě proto je třeba, aby každý stát a jeho orgány přijaly odpovědnost za svůj díl práce. Každý stát musí udělat vše proto, aby předešel nebezpečné změně klimatu a aby připravil své obyvatele na její dopady. Nejde jen o otázku ochrany životního prostředí, ale především o ochranu lidských práv a práv dalších generací. Soudy v dalších zemích si důležitost tohoto problému uvědomují a ochranu práv lidem, jako jsme my, poskytli.

...

Opatření žalovaných prý naše základní práva dostatečně šetří.

Která opatření to ale podle nich jsou? Politika ochrany klimatu s jejím nízkým poklesem emisí? Adaptační akční plán bez skutečných indikátorů úspěchu? Chybějící klimatický zákon? Pokud tyto postupy podle soudu stačí ke splnění právních povinností žalovaných, můžu za náš spolek říct, že budeme verdikt soudu respektovat. My ale takový dojem nemáme a za sebe pochybuji, že by ho mohl mít zdejší soud.

Ve vyjádření žalovaných se často opakuje motiv, kdy žalovaní argumentují množstvím peněz, které na opatření v určité oblasti vynaložili, a tím mají svou povinnost za splněnou. Vůbec se přitom nezabývají otázkou, jaký je reálný efekt takto vynaložených prostředků. Tak se podívejme, jaký ten efekt je.

Třeba emise v dopravě od roku 2008 rostly, místo aby klesaly. Podíl obnovitelných zdrojů prakticky stagnuje. Energetickou účinnost zvyšujeme tak dobře, že se proti nám kvůli tomu vede řízení před Evropskou komisí. Zůstáváme státem s jednou z nejvyšších hodnot emisí CO₂ na obyvatele nejen v Evropě, ale na celém světě.

To všechno v kontextu, kdy má stát podle Pařížské dohody společně s mezinárodním společenstvím napnout své síly, aby dramaticky snižoval emise skleníkových plynů. Žalovaní selhávají na několika frontách najednou a tvrdí to nejen NKÚ nebo environmentální organizace, ale ve svých materiálech to uznávají i někteří žalovaní. To je nakonec vše, co žalovaní dělají, zjistí-li, že své úkoly neplní... konstatují nesplnění a úkoly odloží.

Řada politických otázek se v současnosti řeší u soudů, kam nepatří, a já před lety publikoval knihu, kde trend judicializace politiky kritizuji. Proč tady v tom případě dnes stojím a žádám soud o intervenci? Důvod je ten, že zatímco volba nástrojů řešení změny klimatu náleží politikům, o řešení nebo neřešení změny klimatu oni rozhodovat nemohou. Je pravdou, že ke svým voličům mají politici odpovědnost politickou. K nositelům práv a následujícím generacím ale mají jako orgány státu odpovědnost právní.

Zatímco vláda se mění nejméně jednou za čtyři roky, její dnešní pasivita může mít neodvratitelné následky desítky let po skončení funkčního období. Je snad podle žalovaných možné ponechat tak závažná rozhodnutí na plezíru aktuální vlády, když pro ně existují jasné mantinely z mezinárodního a ústavního práva?

...

Naše generace žije na dluh těch budoucích. Čím déle bude stát razantní opatření odkládat, tím větší náklady čekají naše děti a nás ve stáří. Práva je třeba chránit preventivně, dokud to má smysl...a ne až dojde k nenapravitelným újmám a ochrana práv smysl mít přestane.

To, že jsou určité kroky předmětem politického rozhodování, neznamená, že pro ně neexistují právní mantinely. Například, překročí-li vládní dluh určité procento HDP, musí vláda podle zákona o rozpočtové odpovědnosti předložit návrh vedoucí k udržitelnému stavu veřejných financí. Copak svůj environmentální dluh může vláda navyšovat do nekonečna? Nemůže, alespoň ne v ústavní demokracii. A to nejen proto, že je to v rozporu se základními představami o klimatické a mezigenerační spravedlnosti, ale také proto, že environmentální dluh do nekonečna navyšovat ani nelze. Příznivé podmínky pro život zmizí.

...

Za klimatickou brzdu je třeba zatáhnout dnes. Ne za rok, ne jindy. Rozhodnutí zdejšího soudu se může stát tím, od kterého se státní orgány mohou odrazit.

Žádáme proto soud, aby naší žalobě vyhověl a nařídil žalovaným, aby začali urychleně a účinně snižovat emise skleníkových plynů a zároveň připravovat Českou republiku na změnu klimatu v tom rozsahu, kterému již - i díky její dosavadní lhostejnosti - předejít nelze.